

**DOKTORSKA DISERTACIJA
KATARINE KRESAL ŠOLTES Z NASLOVOM:**

**PRAVNI VIDIKI AVTONOMIJE KOLEKTIVNEGA
POGAJANJA**

Dne 22. februarja letos je mag. Katarina Kresal Šoltes na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani uspešno obranila svojo doktorsko disertacijo z naslovom »Pravni vidiki avtonomije kolektivnega pogajanja«.

Disertacija se ukvarja z aktualnim vprašanjem avtonomije kolektivnega pogajanja, konkretnije s pravnimi vprašanji njegove vsebinske avtonomije. Dejstvo je, da je razvit sistem kolektivnega pogajanja vrednota skupne evropske dediščine, ki pozitivno vpliva na skladen gospodarsko-socialni razvoj. V razvitih tržnih gospodarstvih je v zadnjih desetletjih na zakonodajni ravni zaznati vzpodbujanje procesov kolektivnega dogovarjanja in zagotavljanje široke vsebine kolektivnega pogajanja. Hkrati pa se v praksi pojavljajo primeri oblastnega poseganja v avtonomijo kolektivnega pogajanja, ki ožijo njen obseg (interventni ukrepi vlad v času gospodarske krize, novejše sodbe SEU). Zato se kot aktualna kažejo vprašanja, ki se nanašajo na vsebino kolektivnih pogodb in na obseg dopustnega omejevanja te vsebine. To pa so vprašanja, ki jih avtorica obravnava v disertaciji.

Doktorsko delo ima zelo sistematično strukturo in je razdeljeno na osem delov. Uvodnemu delu, v katerem avtorica opredeli pojme, izhodišča in predmet disertacije sledi v drugem delu pravnozgodovinski oris kolektivnega pogajanja na Slovenskem in v tretjem delu oris pravnega okvira, mednarodne in pozitivno-pravne ureditve temeljnih značilnosti sistema kolektivnih pogodb. Ta sistematična in pregledna predstavitev zgodovinskih, mednarodnih, EU in domačih pravnih virov nato služi kot izhodišče za poglobljeno analizo posameznih pravnih vprašanj v osrednjem delu disertacije (od četrtega do sedmega dela).

V četrtem delu avtorica analizira vprašanje, do kam segajo ustavnopravne meje avtonomije kolektivnega pogajanja, pri čemer se ukvarja z vprašanjem razmerja med avtonomijo kolektivnega pogajanja in drugimi, z ustavo varovanimi temeljnimi pravicami (negativni vidik pravice do združevanja, načelo prepovedi diskriminacije, svobodna konkurenca, pravica do sodnega varstva in pravica do stavke). Zavzeto

je tudi kritično stališče do ustavno-sodne presoje, po kateri Ustavno sodišče ni pristojno za presojo ustavnosti in zakonitosti kolektivnih pogodb.

V petem delu je obravnavano vprašanje zakonskih omejitev avtonomije kolektivnega pogajanja. Avtorica analizira vprašanje, do kam sega pristojnosti zakonodajalca pri urejanju delovnih razmerij, pri tem pa se sklicuje na merila, izoblikovana v slovenski ustavno-sodni praksi (strogi test sorazmernosti, teorija nedopustnosti izvotlitve pravice). Analizirano je vprašanje, kako široko je treba razlagati pravilo, da se s kolektivnimi pogodbami lahko urejajo pravice iz delovnega razmerja ugodnejše za delavca, kot to določa zakon, vendar ne v nasprotju s tistimi kogentnimi zakonskimi normami, ki predstavljajo javni red RS. Avtorica pri tem opredeli obseg javnega reda RS na področju delovnega prava, kritično pa opozori na primere nepravilnega razumevanja načela in favorem v praksi in sodni praksi ob prehodu na nov ZDR leta 2003 (višina odpravnine). Obravnavano je tudi vprašanje možnosti derogacije zakonske ureditve s kolektivnimi pogodbami (in peius) in pa aktualno vprašanje enostranskih oblastnih posegov v avtonomijo kolektivnega pogajanja zaradi ekonomske politike države.

Predmet šestega dela je obravnava omejitev avtonomije kolektivnega pogajanja s pravom EU o prostem pretoku oseb in storitev ter o svobodi ustanavljanja. Avtorica analizira novejšo sodno prakso Sodišča EU v zadevah Laval, Viking in Rūfert. Pri tem izhaja iz stališča, je pravico do kolektivnega pogajanja dopustno omejiti samo v obsegu, kot to izhaja iz zavezujočega mednarodnega prava. Po mnenju avtorice pa je Sodišče EU pri presoji razmerja med avtonomijo kolektivnega pogajanja in gospodarskimi svoboščinami to dopustno mejo prestopilo v škodo avtonomije kolektivnega pogajanja.

V sedmem delu je analiziran obseg avtonomije kolektivnega pogajanja z vidika posameznih institutov obligacijskega in normativnega dela kolektivne pogodbe. V okviru obligacijskega dela kolektivne pogodbe je obravnavana izvedbena dolžnost in izpostavljena ugotovitev, da v slovenski teoriji in sodni praksi negativna izvedbena dolžnost ni razlagana tako široko, da bi vključevala tudi prepoved industrijskih akcij. V zvezi s postopki za mirno reševanje sporov je izpostavljeno, da Zakon o kolektivnih pogodbah temelji na prostovoljnosti arbitraže, pri organu za razlago kolektivne pogodbe pa opozorjeno na razmejitev med razlago kolektivne pogodbe in njeno spremembo in dopolnitvijo. Pri odpovedi kolektivne pogodbe je izpostavljeno stališče, da avtonomije strank ni mogoče razlagati v nasprotju z načelom svobode in prostovoljnosti sklepanja kolektivnih pogodb, v zvezi s časovno veljavnostjo pa je podana razlaga pojma uporabe določb normativnega

dela kolektivne pogodbe po izteku njene veljavnosti. Natančno so analizirana tudi vprašanja, povezana z osebno, teritorialna in stvarno veljavnostjo kolektivne pogodbe, pri čemer kaže opozoriti na tehtne predloge avtorice v zvezi z ustrežnejšo ureditvijo instituta razširjene veljavnosti kolektivne pogodbe. Končno so obravnavana tudi aktualna vprašanja avtonomije strank v zvezi s posameznimi instituti normativnega dela kolektivne pogodbe.

V osmem delu doktorandka poda zaključne ugotovitve. Pri tem ugotavlja, da ji ugotovitve, ki izhajajo iz raziskovalne analize, opravljene v osrednjem delu disertacije dajejo podlago za potrditev teze, da je dosledno spoštovanje načela avtonomije bistveno za učinkovito uresničevanje pravice do kolektivnega pogajanja kot temeljne pravice, priznane v mednarodnem, EU in slovenskem pravu.

Prav tako disertacija potrjuje tezo, da je treba izhajati iz čim širše opredelitve avtonomije kolektivnega pogajanja. Pri tem avtorica izpostavlja ugotovitev, da obsega vsebinska avtonomija kolektivnega pogajanja vse vidike urejanja razmerij med delavci in delodajalci in njihovimi predstavniškimi organizacijami. Socialni partnerji pa so pri tem vezani na omejitve, ki izhajajo iz varstva drugih temeljnih pravic ter mednarodnega in EU prava.

Disertacija tudi potrjuje tezo, da je državni zakonodajalec pri izvrševanju svojih regulatornih pristojnosti na področju urejanja delovnih razmerij omejen z ustavno varovano avtonomijo kolektivnega pogajanja. Državni zakonodajalec ureja načeloma minimalne delovne standarde, ki jih socialni partnerji lahko nadgradijo s kolektivnimi pogodbami. Disertacija pa ni v celoti potrdila teze, da avtonomija kolektivnega pogajanja ne more biti omejena s pravom EU s področja gospodarskih svoboščin bolj, kot je lahko omejena na podlagi nacionalne ustavne ureditve in Konvencij MOD s področja sindikalne svobode. Avtorica pri tem kritično ocenjuje novejšo sodno prakso Sodišča EU.

Med zaključnimi ugotovitvami je tudi ugotovitev, da se avtonomija kolektivnega pogajanja ne more nanašati na zadeve, ki sodijo v javni red RS na področju delovnega prava. Avtorica predlaga tudi presojo učinkov morebitnega večjega obsega t.i. *semy mandatory klavzul*, tako z vidika večje fleksibilnosti delovni razmerij kot tudi z vidika varstva pravic delavcev. V povezavi z derogacijo in *peius* pa opozarja na neustreznost ureditve sistema reprezentativnosti glede pogojev za veljavno sklenitev kolektivne pogodbe.

Disertacija je potrdila tezo, da slovenska zakonodaja z ustreznimi instituti splošne in razširjene veljavnosti omogoča čim večjo pokritost delavcev s kolektivnimi

pogodbami, doktorandka pa v nalogi predlaga vrsto zakonskih rešitev v zvezi z veljavnostjo kolektivnih pogodb.

V disertaciji je potrjena tudi teza, da so oblastni posegi v kolektivna pogajanja zaradi uresničevanja ekonomske stabilizacijske politike nedopustni, razen če oblastni organi dokažejo utemeljenost in sorazmernost takšnih izjemnih, začasnih ukrepov v smislu kriterijev, ki so jih izoblikovali mednarodni nadzorni organi. Avtorica pa pri tem opozori na sporne posege oblasti v veljavno kolektivno pogodbo za javni sektor.

Doktorsko delo »Pravni vidiki avtonomije kolektivnega pogajanja« avtorice dr. Katarine Kresal Šoltes je izvirno in kompleksno znanstveno delo. Izbrana tema je aktualna, teoretično zahtevna in v slovenskem prostoru do sedaj še ni bila sistematično monografsko obdelana. Disertacija obravnava številna zahtevna teoretična vprašanja, pri tem pa na podlagi raziskovalne analize ponuja argumentirana stališča, ki bodo nedvomno pomembno vplivala na pravilno razumevanje načela avtonomije kolektivnega pogajanja v slovenski teoriji in praksi. Upajmo, da bo disertacija (morda tudi v knjižni izdaji) našla pot do širšega kroga strokovne javnosti, pa tudi do zakonodajalca.

Darja Senčur Peček*

* Darja Senčur Peček, doktorica pravnih znanosti, docentka na Pravni fakulteti Univerze v Mariboru
darja.sencur-pecek@uni-mb.si